

Natuur in het hart

VAN OOSTERZELE

De prioriteiten van Natuurpunt Oosterzele
voor de lokale verkiezingen 2024

Natuurpunt is een onafhankelijke vrijwilligersvereniging die zich inzet voor het beschermen van de kwetsbare en bedreigde natuur in Vlaanderen. Hierbij brengen we mensen samen en laten we ze ook genieten van onze natuur: een gezonde mens in een gezonde natuur. Meer dan 130 000 gezinnen in Vlaanderen zijn lid van Natuurpunt en onderschrijven deze missie. Meer dan 550 professionele medewerkers en 40 000 vrijwilligers werken samen om ze te realiseren.

Natuurpunt Oosterzele is één van de 160 lokale afdelingen van Natuurpunt. Ongeveer 8,5% van alle Oosterzelenaren is lid van Natuurpunt. Daarmee staan we in de top 10 van Vlaanderen! In Oosterzele werken we momenteel aan de uitbouw van twee grotere natuurgebieden: de Gondebeekvallei en Ettingebos. Daarnaast organiseren we tal van acties en activiteiten rond soortbescherming, natuurstudie, natuureducatie en natuurbeleving.

We proberen de natuur ook een stem te geven naar het beleid toe. Voor de lokale verkiezingen van oktober 2024 hebben we daarom dit memorandum opgesteld. Het is opgebouwd rond 5 uiterst noodzakelijke transitievoorstellen voor een duurzame toekomst. Een toekomst, waarin we niet meer van onze planeet vragen dan ze kan geven. Vele politici blijven echter de gigantische klimaat-, biodiversiteits- en gezondheids crisis waarin we ons bevinden, ontkennen. Vaak met economische, geopolitieke of electorale redenen als excuus. De wetenschap is nochtans duidelijk en ook wie het nieuws volgt, kan er moeilijk naast kijken. Wees geen ontkenner. Als beleidsmaker kan je het verschil maken.

Transitie 1: Naar een robuust natuurnetwerk

Van versnipperde en geïsoleerde stukken natuur naar een robuust verbonden natuurnetwerk tot aan ieders voordeel.

De natuur in Vlaanderen is slecht beschermd. Met 8% van onze oppervlakte hebben we het kleinste aandeel beschermd natuurgebied van Europa. Maar liefst 75% van onze natte natuur is verloren gegaan sinds 1950. De restanten zijn dan weer enorm versnipperd: 90% is kleiner dan 100 op 100 meter. Bovendien hebben we met 5 km weg per vierkante km het meest dichte wegennetwerk van Europa dat deze gebiedjes van elkaar scheidt. Ook de kwaliteit van onze natuurgebieden is barslecht. Met slechts 3 van de 44 Europees beschermde habitats in Vlaanderen in goede staat zijn we de slechtste leerling van de Europese klas. Door de omschakeling naar breedspectrum led-lampen vermenigvuldigt onze lichtvervuiling en Vlaanderen was al een van de meest lichtvervuilde regio's ter wereld, met navenante gevolgen voor de natuur.

Met meer ruimte voor natuur, grotere natuurgebieden, meer natuurverbindingen en een verhoogde kwaliteit in de natuurgebieden (door diverse milieudrukken weg te werken) kunnen we de trend in de positieve richting keren voor onze natuur. De Verenigde Naties spraken in december 2022 af om 30% van ons oppervlak tegen 2030 te reserveren voor natuur. Ook Europa gaat daar voluit voor, o.a. via de recent goedgekeurde natuurherstelwet. In Vlaanderen heeft 26% van onze oppervlakte op papier al een beschermd natuurstatuut. Als deze oppervlakte ook effectief op het terrein beschermd wordt, is de doelstelling van 30% tegen 2030 niet meer veraf.

Ook in Oosterzele zijn er gebieden met bestemming natuur (Natura 2000, VEN en IVON, natuur- en bosgebied op het gewestplan). In een aantal hiervan werken Natuurpunt, de Provincie en het Agentschap voor Natuur en Bos reeds aan een groter natuurgebied. Voor een landelijke gemeente als Oosterzele ligt er ook een grote meerwaarde - én een snelle winst - in kleinere natuurverbindingen. Oosterzele wordt namelijk doorsneden door vele kleinere waterlopen en die

vormen vanzelf een natuurlijke structuur. Dicht bij de beek liggen vaak natte gronden die minder waardevol zijn voor de landbouw. Het is die ruimte die we terug aan de beek en de natuur moeten geven. Zo krijgen we niet alleen ruimte voor natuur maar ook ruimte voor water tijdens overstromingen én ruimte voor waterinfiltratie in de bodem (zie transitie 2). Dit is water dat in de zomer dan gebruikt kan worden voor de landbouw. Kleinere verbindende natuurelementen passen daarnaast ook perfect in landbouwgebied en langs woongebieden. Denk maar aan houtkanten in landbouwgebied en natuurvriendelijke tuinen. Het positieve effect hiervan op landbouw en mens is al meermaals bewezen.

Kom als gemeente zo snel mogelijk met een visie rond natuur. Bekrachtig hierin de natuurontwikkeling in de hiervoor bestemde gebieden en de mogelijkheid tot (kleinere) natuurverbindingen daarbuiten. Een nieuw ruimtelijk beleidsplan is misschien noodzakelijk, maar de opmaak ervan is een lang traject. Wacht hier niet op. Plannen zijn belangrijk maar zonder uitvoering blijven het plannen. De hierboven beschreven elementen staan bijvoorbeeld al deels in het gemeentelijk ruimtelijk structuurplan.

Met de bestaande plannen ligt er nog meer dan voldoende werk op de plank. De gemeente kan hiervan een deel **zelf realiseren** (zo bestaan er ook voor de gemeente subsidiemogelijkheden). Voor het beheer van natuur kan eventueel beroep gedaan worden op Natuurpunt, zoals we nu al doen voor het Heidebos. Ook (beperkte) gemeentelijke **aankoopsubsidies** voor Natuurpunt (zoals Merelbeke al lang doet) zijn een mogelijkheid. Binnen een goedgekeurd natuurbeheerplan wordt elke euro immers via de subsidies van de andere overheden vermenigvuldigd (tot een bepaald maximum). Het resterende bedrag moeten we met Natuurpunt bijeen halen via giften.

Steun de acties rond soortbescherming die Natuurpunt opzet, zoals nu reeds het geval is met de amfibieoverzet en de projectsubsidies via de Minaraad. Zet als gemeente ook samenwerkingen op met andere natuurpartners, bv. door actief mee te werken aan het **Rodelandproject**. Hier kan meer uitgehaald worden dan de afgelopen jaren het geval was. De gemeente kan ook zelf het verschil maken via een doordacht **berm- en bomenplan** en vooral, door dit ook effectief uit te voeren. Bovendien kan de gemeente al haar **openbare domeinen uitkleuren als jachtgebieden**. Op zich is er niets mis met jacht, maar de manier waarop deze in Vlaanderen verloopt is niet diervriendelijk en duurzaam. We hebben al amper voldoende ruimte voor natuur, laat staan voor jacht. Schade aan landbouwgewassen is ook geen excuus. Er kan in dat geval altijd een specifieke toestemming gevraagd worden.

Transitie 2: Naar een grondige herwaardering van water

Van draineren, indijken en zo snel mogelijk afvoeren naar zee, naar ophouden, insijpelen en vertraagd afvoeren.

Het Vlaamse landschap wordt gekenmerkt door een achterhaald waterbeleid: waterlopen indijken, natte gronden draineren en water zo snel mogelijk afvoeren naar zee. 53% van het natuurlijk waterleverend vermogen wordt zo rechtstreeks naar zee gesluisd. Tegelijkertijd is de verhardingsgraad in Vlaanderen enorm: 16% van onze oppervlakte. Daarmee hangen we ook op dit vlak in de staart van het Europees peloton.

De klimaatverandering zorgt ervoor dat we langere periodes van droogte én langere periodes van (hevige) regen krijgen. Ons grondwaterpeil zakt steeds verder weg en in bepaalde periodes zijn watertekorten de orde van de dag. België staat dan ook op de 23e plaats op de wereldranglijst van landen met een risico op drinkwatertekort. Slechter dan Namibië. Tegelijkertijd kunnen onze ingedijkte beken en rivieren de piekdebieten niet slikken en zorgen ze voor overstromingen. Was de waterbom van drie jaar geleden in Vlaanderen gevallen, dan had ze voor 8 miljard euro schade aangericht.

Een klimaatrobuust Vlaanderen, kan dat? Ja! Maar dan moeten we wel enkele zaken met durf en zonder taboes aanpakken. Als landelijke gemeente kan Oosterzele een grote rol spelen in deze transitie. Het landschap moet van een vergiet naar een spons. De nieuwe principes van een klimaatrobuust waterbeheer zijn: bufferen (ophouden, infiltreren, vertraagd afvoeren), vasthouden als het kan, afvoeren als het moet en functie volgt waterpeil (in plaats van omgekeerd, zo horen woningen niet thuis in overstromingsgevoelig gebied). **Dwing dit af via omgevingsvergunningen en geef zelf het goede voorbeeld in openbare projecten.**

Zeer belangrijk bij dit alles zijn **natuurgebaseerde oplossingen**. Opnieuw meanderende waterlopen met natuurlijke oevers kunnen veel meer water bergen en bieden veel meer afwisseling in structuur die de biodiversiteit bevordert. **Geef de beken in Oosterzele dus ruimte** en laat ze flankeren door **natte natuur**. Deze natuur werkt als een spons voor water en CO₂. Zet als gemeente ook in op de verdere **afkoppeling van huishoudelijk afvalwater naar beken**. Water moet immers eerst proper zijn vooraleer we het de nodige ruimte kunnen geven.

Transitie 3: Naar een duurzaam ruimtegebruik en nieuwe manier van wonen

Van een volgebouwd landschap met versnipperde bebouwing, naar woonkernen met ruimte voor natuur.

Het ruimtebeslag, de ruimte die we in Vlaanderen innemen voor wonen, werken en infrastructuur, is 33% van het oppervlak. Dat is het dubbel van Nederland en het hoogste van Europa. De helft ervan is bovendien verhard. Tegelijkertijd is het aandeel beschermde natuur het kleinst. Elke dag neemt het ruimtebeslag nog met 5 ha toe.

Dat groot ruimtebeslag komt voornamelijk door onze verspreide bebouwing en gebrek aan ruimtelijke ordening. Dat komt met grote maatschappelijke kosten: in de Vlaamse landelijke gebieden is infrastructuur 7 keer duurder dan in de stadskernen en de thuisverpleging rijdt er elke dag een afstand vergelijkbaar met 15 keer de wereld rond. Ondanks de vele bebouwing in landelijk gebied heeft de helft van de Vlamingen geen toegang tot natuur op wandelafstand en woont 41% van de Vlamingen op een locatie die slecht scoort voor hittestress, terwijl het aantal hittegolfdagen zal toenemen van gemiddeld 4 naar 51 in 2050.

Wonen met een kleiner ruimtebeslag én een hoog wooncomfort is prima mogelijk. Zowat elk ander Europees land toont het aan. Het vergt wel een gericht en doortastend beleid om verspreide bebouwing af te bouwen en goede knooppuntlocaties te versterken. **Voorkom verdere versnippering van de open ruimte**. Durf ook aan herbestemming en herlocatie te denken. Dit geeft niet enkel ruimte aan natuur en landbouw maar ook aan de mens. Veranker dit in een eventueel nieuw ruimtelijk beleidsplan. Pas in afwachting een bewarend openruimtebeleid toe op vlak van

omgevingsvergunningen. **Maak ook een einde aan verdere verharding.** Volgens het betonrapport kwam er tussen 2013 en 2021 in Oosterzele 70 m² per dag bij! Nieuwe verharding kan, maar enkel als er elders wordt onthard. Geef als gemeente het goede voorbeeld.

Laat de gemeente zich bij dit alles adviseren door experts en de gemeentelijke adviesraden Milieu- en Natuur (MINA) en Ruimtelijke Ordening (GECORO).

Transitie 4: Naar een regeneratieve landbouw en visserij

Van een landbouw die de omgeving uitput en vervuult naar een landbouw die heropbouwt.

46% van Vlaanderen is in gebruik voor landbouw. Dat landbouwlandschap lag ooit mee aan de basis van de grote diversiteit aan wilde planten en dieren in Vlaanderen, maar de huidige gangbare landbouw vormt een van de grootste bedreigingen voor natuur. De veehouderij (56% van het landbouwareaal) overschrijdt structureel de milieugebruiksruimte in Vlaanderen en legt door import van veevoeder beslag op nog eens 400.000 ha in het buitenland ten koste van habitats als het tropisch regenwoud die bijzonder belangrijk zijn om klimaatopwarming tegen te gaan. De waterkwaliteit in Vlaanderen behoort tot de slechtste van Europa. Ook voor de landbouw zelf is het huidige model niet duurzaam: de bodemkwaliteit verslechtert (erosie, organische stof, biodiversiteit, plastics, pesticiden ...) en de populaties van natuurlijke bestuivers storten in. Dit model is schadelijk voor de landbouwer, de natuur en de volksgezondheid. De situatie is op alle vlakken onhoudbaar. Zowel de landbouwer als het landbouwlandschap verdienen een beter perspectief.

We moeten een transitie maken naar een aangepaste voedselstrategie en een nieuw landbouwmodel dat duurzaam is voor voedselproductie, voor de boer, voor natuur en milieu en voor de volksgezondheid. De eiwittransitie, reductie van de veestapel, decimering van het pesticiden- en mestgebruik, een plaats voor biodiverse landschapselementen en waardering voor andere maatschappelijke diensten naast voedselproductie maken daar deel van uit. Er zijn al heel wat nieuwe technieken beschikbaar die wachten op uitrol op grotere schaal, maar er is ook nog heel wat onbekend terrein. Daarom is een sterk transitiebeleid nodig.

Erken als gemeente dat we ook in Oosterzele naar een dergelijke nieuwe landbouw moeten gaan.

Laat hierbij geen verdere polarisatie toe tussen landbouw en natuur. Er is wel degelijk ruimte voor kwaliteitsvolle natuur én landbouw die aan onze voedselbehoefte kan voldoen. **Sensibiliseer rond die duurzame landbouw en ondersteun ze**, bijvoorbeeld via korte ketenprojecten. Gebruik hierbij de expertise van talloze mogelijke partners, zoals deze in het Rodelandproject. **Stel ook een gemeentelijk erosiebestrijdingsplan op.** Elk jaar opnieuw, stroomt bij zware regenval op vele plekken in Oosterzele de vruchtbare grond van de velden naar de beek. Dit is nefast voor het leven in de beek en de omliggende natuur. Bovendien moet de landbouwer enkel maar meer en meer meststoffen gebruiken.

Zet in op het behoud en herstel van een groene dooradering van het Oosterzeelse landbouwlandschap. Denk hierbij aan ondersteuning voor kleine landschapselementen in landbouwgebied. De positieve effecten van natuur op landbouw zoals bestuiving en gewasbescherming zijn uitvoerig bewezen. Bovendien is het aantrekkelijk vertoeven in een dergelijk groen landbouwlandschap, wat het welzijn van de Oosterzelenaar en de lokale toeristische economie ten goede komt.

Transitie 5: Naar een circulaire samenleving

Van een regio met treurige vervuilingsrecords naar een voorloper op vlak van gezonde lucht, water en bodem.

Ondanks Europese verplichtingen voerde Vlaanderen decennialang een laks beleid op vlak van bescherming van ons milieu. De ene crisis na de andere komt nu boven drijven: denk maar aan stikstof en PFAS. Microplastics en andere 'nieuwe stoffen' zitten overal. De stikstofneerslag doet onder andere alle bossen in Vlaanderen aftakelen. Fijn stof zorgt in Vlaanderen voor 4.200 vroegtijdige sterfgevallen per jaar en qua lichtvervuiling zijn we een van de sterkst oplichtende regio's op de kaart van Europa. Slechts 1 van onze 195 waterlopen voldoet aan alle criteria voor een goede kwaliteit. Daarbij zitten we bij de slechtst presterende landen van de EU. De 'ambitie' die Vlaanderen naar voren schuift is ronduit zwak: voor nog geen 10 procent van de Vlaamse waterlopen wordt een 'goede' waterkwaliteit vooropgesteld tegen 2027 en voor bijna een kwart van onze waterlopen laat Vlaanderen alle hoop varen. Vlaanderen riskeert zo na een stikstofcrisis ook een watercrisis met stilgelegde economische activiteiten en dwangsommen.

Zuivere lucht, een gezonde bodem en proper water zijn voor iedereen én voor de natuur een basisrecht en moet opnieuw de norm worden. Dat al onze activiteiten plaatsvinden binnen de draagkracht en grenzen van de planeet, binnen de milieugebruiksruimte, moet vanzelfsprekend worden. We gaan voor 100% milieukwaliteit.

We moeten naar een circulaire samenleving en economie: we lozen niets in de omgeving waarvan niet met zekerheid aangetoond is dat het onschadelijk is of natuurlijk afbreekbaar (voorzorgsprincipe, no proof - no market). **Dwing dit als gemeente af via omgevingsvergunningen en beperk als gemeente zelf de milieudruk waar mogelijk**, bijvoorbeeld op gebied van lichtvervuiling. Eindige grondstoffen worden niet uitgeput, maar gerecycleerd en de druk op het milieu door afvalstromen wordt geëlimineerd door reststoffen opnieuw in te zetten. Cycli in landbouw, industrie en economie worden gesloten. Dat veronderstelt een breuk met het verleden en een doortastend en coherent beleid op vlak van onder andere aanpak van de klimaatcrisis, landbouw en industrie. Alleen zo kunnen we vermijden dat we ons van crisis naar crisis voortslepen en de boot van de innovatie missen.

Van woord naar daad

Neem bovenstaande transitie op in uw beleid voor Oosterzele en hou het niet bij woorden. Voer ook uit. Een eerste stap is om na de verkiezingen meteen de daad bij het woord te voegen door in de begroting voor de nodige middelen te zorgen. Ambitieuze doelen zijn nodig om de klimaat-, biodiversiteits- en gezondheids crisis aan te pakken, maar dan zijn ook navenante budgetten nodig om ze te realiseren. De Europese Unie besloot al om vanaf 2026 10% van de jaarlijkse uitgaven te besteden aan biodiversiteitsherstel en om voor alle financiering het 'do no harm'-principe in te voeren. Daarmee toont de EU de ernst van de crisis aan en de wil om ze aan te pakken. We verwachten van onze lokale overheden dat ze dat voorbeeld volgen.

Vertrouw op wetenschappelijk onderzoek en maak gebruik van de expertise die de gemeente wordt aangeboden door Natuurpunt en vele andere partners. Zo kunnen we de negatieve curves ombuigen in de goede richting. Laat Oosterzele de toekomst omarmen, zodat het er aangenaam wonen en werken is. Naar een Oosterzele met natuur in het hart.